

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine
Valdkonna arengukava/	-
Programmi nimi	Riigi rahanduse programm
Programmi eesmärk	Riigi rahandus on kestlik ja majandustsüklit tasakaalustav
Programmi periood	4 aastat (2023-2026)
Peavastutaja (ministeerium)	Rahandusministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Maksu- ja Tolliamet

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava	3
2. Hetkeolukorra analüüs	4
3. Olulised tegevused	6
4. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	7
5. Programmi juhtimiskorraldus	13

Sissejuhatus

TULEMUSVALDKOND		TÕHUS RIIK			
Eesmärk: Elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine					
Valitsuse toetamine (Riigikantselei)	Riigi rahandus (Rahandusministeerium)	Halduspoliitika (Rahandusministeerium)	Regionaalpoliitika (Rahandusministeerium)	Finantspoliitika (Rahandusministeerium)	Arhiivindus (Haridus- ja Teadusministeerium)
Eesmärk: Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine	Eesmärk: Riigi rahandus on kestlik ja majandustsükli tasakaalustav	Eesmärk: Riigihaldus on tõhusalt ja kvaliteetselt korraldatud ning riiklik statistika toetab läbipaistvate riigijuhtimise otsuste tegemist.	Eesmärk: Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond.	Eesmärk: Ettevõtlus- ja finantskeskkond on konkurentsivõimeline ja usaldusväärne	Eesmärk: Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine

Joonis 1. Tulemusvaldkonna Tõhus riik programmid ja eesmärgid

Programmiga panustatakse riigi eelarvestrateegias seatud tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ eesmärgi saavutamisse. Tõhusa riigi rahanduse süsteem on hea valitsemise võtmevaldkond, mis võimaldab valitsusel prioriteetidele ressursse suunata parimal võimalikul moel, et parendada elanike elukvaliteeti.

Riigi rahanduse programm panustab peamiselt riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ **riigivalitsemise** valdkonna vajalike muutuste saavutamisse läbi järgmise tegevuse:

1. Strateegilise planeerimise (riigi, KOVide ja regionaalset tasandil) ja riigieelarve korrastamine, sh riigipikaajaliste sihtide ja aluspõhimõtete (nt kestlik areng, kultuur ja keel, regionaalareng, kliimaeesmärgid, sooline võrdõiguslikkus ja võrdsed võimalused) tervikliku käsitlemise tagamine ning ruumilise arengu koordineeritud kavandamine.

Rahandusministeerium koos Maksu- ja Tolliametiga tagab kestliku ja majandustsükli tasakaalustava riigi rahanduse, mis võimaldab pakkuda elanikkonnale vajalikke teenuseid ja hoida majanduskeskkonda konkurentsivõimelisena. Programmi raames kujundatakse ja rakendatakse eelarvepoliitikat ning maksu- ja tollipoliitikat, mis toetavad riigi strateegiliste eesmärkide saavutamist, tagades seejuures riigi ressursside suunamise elanikele parima väärtuse loomisse.

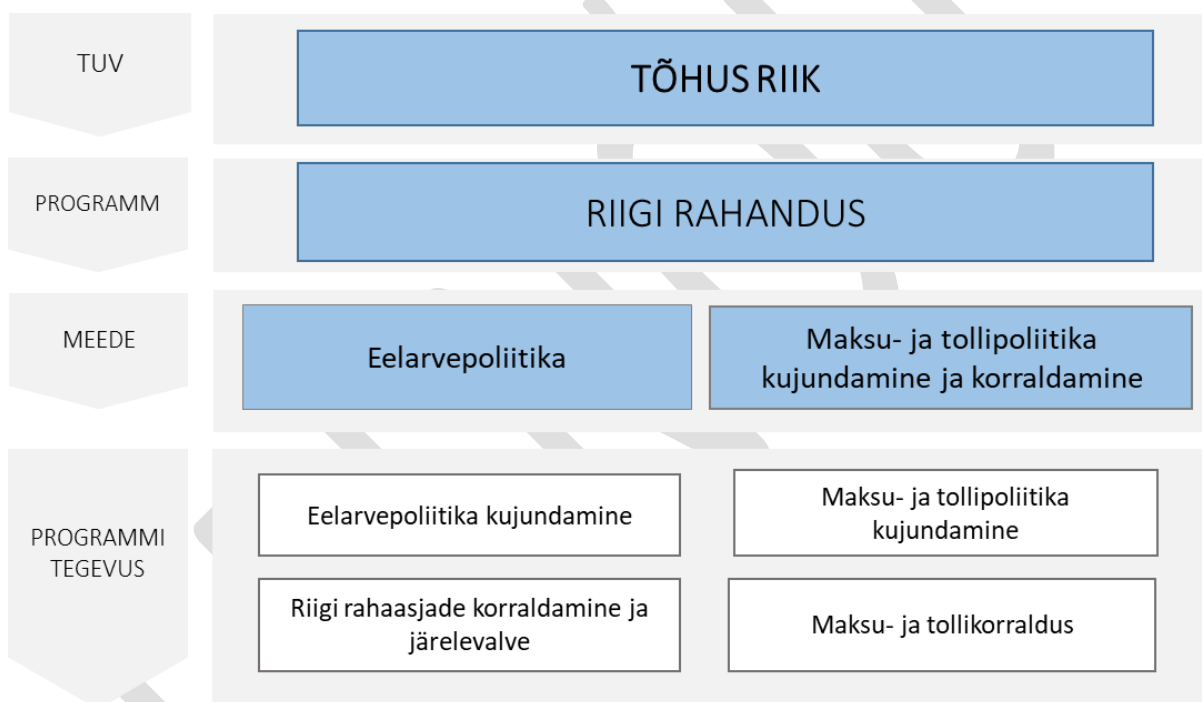
Tulemuslik eelarvepoliitika peab tagama mõjusa ja tõhusa eelarvevahendite kasutamise. Eelarvepoliitika hõlmab valitsuse makromajandus- ja fiskaalpoliitiliste otsuste ettevalmistamist, Eesti osalemist Euroopa Liidu majandus- ja eelarvepoliitikate koordineerimise ja Euroopa Liidu eelarve protsessis; riigi strateegilise planeerimise ja finantsjuhtimise korraldamist ja koordineerimist ning riigi ressursside, sealhulgas välistoetuste planeerimist, kasutamise seiret ja hindamist ning kohalike omavalitsuste finantseerimise ja finantsjuhtimise poliitikat ja selle rakendamist. Eelarvepoliitikat viiakse ellu Rahandusministeeriumi eestvedamisel riigiasutustele avalike teenuste osutamiseks vajalike ressursside planeerimise, nende kasutamise korraldamise ja järelevalvega. Selleks koostatakse Rahandusministeeriumis igal aastal koostöös ministeeriumide ja põhiseaduslike institutsioonidega:

- riigieelarve ning riigi eelarvestrateegia aluseks olev **majandus- ja rahandusprognoos**.

- järgmise aasta **riigieelarve** ehk riigi aastane rahastamiskava, milles kajastatakse vahendid, mida riik eelarveaastal plaanib koguda, saada toetusena, vahendada ja kasutada;
- järgmise nelja aasta **riigi eelarvestrateegia** ehk keskpikk vaade riigi ja valdkondade arengule;
- **stabiilsusprogramm** ehk valitsuse poliitika vastavus stabiilsuse ja kasvu paktist tulenevatele nõuetele;

Rahandusministeerium korraldab riigi **rahavoogude juhtimist**.

Maksu- ja tollipoliitika lähtub õiglase maksustamise põhimõttest ning tagab soodsa keskkonna majanduse arenguks ja konkurentsivõimelise maksusüsteemi regioonis. Maksu- ja tollipoliitika hõlmab otseste ja kaudsete maksude, riikidevaheliste maksulepingute, riigilõivude ja kohalike maksude ning maksukorralduse ja maksukeskkonna alast poliitikat ning selle rakendamist. Lisaks maksude kogumise regulatsioonidele hõlmab tollipoliitika ka ühiskonnakaitselist aspekti, mis väljendub ohtlike ning keelatud kaupade sisse- ja väljaveo tõkestamises ning tolliprotseduuride lihtsustamise kaudu kaubavahetuse hõlbustamises.

Joonis 2. Riigi rahanduse programmi struktuur

1. Programmi mõõdikud ja rahastamiskava

Riigi rahanduse programmi mõõdikud	2018	2019	2020	2021	2022	2026
					Sihttase	
Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon, % SKPst	-1,4	-0,5	-3,2	-2,3	-0,8	-2
Maksude osakaal SKPst, %	33,0	33,5	34	34,4	33,4	32,8

Valitsussektori kulude reaalkasv vastavalt EK meetodikale võrreldes potentsiaalse majanduskasvuga, %, <	5,4	6,7	9,3	andmed laekuvad 2022. lõpus	3,1	3,1
Võlakoormus (osakaal SKPst, %), <	8,2	8,6	19	17,6	17,6	19,2
Likviidsete finantsreservide osakaal SKPst, %, >	7	8,1	12,3	madala riskiga	7,2	6,8
Eelarvepoliitika pikaajaline jätkusuutlikkus (EK hinnang)	madala riskiga	madala riskiga	madala riskiga	0	madala riskiga	madala riskiga

Programmi panustavad Maksu- ja Tolliamet ning Rahandusministeerium 2023. aasta põhjal vastavalt 48% ja 52%. Rahandusministeeriumi Eelarvepoliitika tegevuse kulud sisaldavad lisaks ametikoha ressurssidele struktuurivahendite tehnilise abi vahendamist sihtasutustele ning Riigi rahaasjade järelevalve sisaldab Eesti riigi poolt võetud laenudelt makstavaid intressikulusid.

2. Hetkeolukorra analüüs

Areng hea või väga hea:

- Kuni viimase ajani on **Eesti majandusnäitajad** olnud head – keskmise palga ja hõive kasv kiire, tarbimine ning tööstustoodang ja eksport tugev.
- Maksu- ja tolliametile tasuti 2021. aastal kokku 8,96 miljardit eurot ehk aasta varasemast 16,7 protsenti enam makse. Eelarveprognoos täitus 117,6-protsendiliselt ja suvine majandusprognoos 102,0 protsenti. **Maksutulu hoogne suurenemine** tulenes ühelt poolt majanduse taastumisest COVID-19 pandeemiast ning enamikes tegevusalades ületati kriisieelne tase juba eelmise aasta esimeses pooles. Samuti vähenes eelmisel aastal maksuvõlg 38 miljoni võrra. Oluliselt avaldasid mõju ka teise pensionisamba muudatused ning kiirenenud inflatsioon, mis andsid maksutulu tõusule sügiskuudel tugeva impulsi.
- 2021. aasta lõppes 807 miljoni euro suuruse **valitsussektori eelarve puudujäägiga**, mis moodustab aastasest SKPst 2,3 protsenti. Suveprognoosi ootus 2021. aasta valitsussektori eelarvepositsiooniks oli -3,3% SKPst.
- **Reitinguagentuur Moody's** kinnitas aprillis 2022, et hoolimata Venemaa algatatud sõjast jääb Eesti riigireiting kõrgele tasemele A1 ning reitingu väljavaade stabiilseks.
- Eesti juhib jätkuvalt juba kaheksa aastat järjest **USA mõttekoja Tax Foundation** OECD riikide maksude konkurentsivõime indeksit. Eesti tugevustena tuuakse välja laia käibemaksubaasi ja maksude maksmisega seotud halduskoormus on võrreldes teiste riikidega madal. Positiivseks peab Tax Foundation ka seda, et Eestis sõltub maamaksu suurus ainult maa hinnast, võtmata arvesse maal paiknevate ehitiste väärtust. Eesti nõrkusena tuuakse välja madal maksulepingute arv – Eestil on need sõlmitud 61 riigiga, kui OECD keskmine on 75.
- **Eesti elanike maksutahe** paranes kolmandat aastat järjest. 91% elanikest tunneb, et maksude tasumine on nende kui kodanike tähtis kohus ning 93% elanikest tasub enda sõnul maksud alati korrektselt ära.

- **Tolli valdkonnas** on poliitika raskuskese Euroopa Liidu kui tolliliidu tingimustes Euroopa Liidu institutsioonides (nõukogu ja komisjon), mille tollivaldkonna töögruppides mängib Eesti aktiivset rolli. Eesti on osa maailma ühest edukamast tolliliidust, mis suudab mõjutada ka rahvusvahelisi standardeid ja reegleid. Eesti on valmis olema paljudest ülejäänud liikmesriikidest ambitsioonikam ja osalema aktiivselt, sealhulgas ka juhtrolle võttes, uuenduslikes ettevõtmistes, näiteks Euroopa Liidu idapiiri riikide koostööprojekt Celbet ja IT-arenduste tsentraliseerimine.

Vajab tähelepanu:

- Kindlustunne nii Eestis kui ka kogu ELis on sügisest alates stabiilselt nõrgenenud ja langenud tasemele, kus **mõningane majanduslangus** selle aasta teises pooles on nii Eestis kui paljudes teistes Euroopa riikides ilmselt vältimatu.
- Venemaa poolt Lääne väärtuste vastu algatatud sõja mõjul on **hinnatõus** ülikiire ja ebakindlus eelkõige energia (gaas, elekter) tarnekindluse ja hindade osas väga suur. Eesti majandus kahaneb 2022. aasta teises pooles oluliselt ja mõne kvartali jooksul majanduse maht kahaneb. 2022. ja 2023. aasta keskmisena peaks SKP kasv jääma siiski kergelt positiivseks ning kiirenema 2024. aastal 3%ni.
- **Käesoleva aasta eelarvepositsioon** on tugevalt mõjutatud energia hindade kasvust ning Venemaa poolt algatatud sõjast tingitud täiendavatest eelarve vajadustest. Eelarvepuudujääk ulatub 2022 aasta suveprognoosi järgi käesoleval aastal ligi ühe miljardi euroni ehk 2,7%ni SKPst. See number sisaldab nii Venemaa algatatud sõja tõttu vastu võetud lisaelarvet kui ka kõrge inflatsioonist tingitud maksutulude nominaalkasvu nii sel kui ka järgmistel aastatel.
- **Kulude tase kasvab sõja mõjust** tingituna kõikidel valitsussektori tasanditel. Suurim koormus lisakulude kandmisel jääb riigieelarvele, kuhu lisandub julgeolekuga ning põgenikega seotud kulud.
- **Valitsussektori võlakoormus** kasvab defitsiidi tulemusel sel aastal 18,8%ni SKPst ja 2026. aastaks 19,2%ni SKPst.
- Hetkel kehtib endiselt **stabiilsuse ja kasvu paktis sätestatud vabastusklausel**, mis lubab Euroopa Liidu liikmesriikidel kalduda kõrvale kesk-pikast eelarve eesmärgist (MTO) või selle suunas liikumisest sel aastal. Samas kehtib endiselt nõue vältida ülemäärast eelarvedefitsiiti ehk nominaalne eelarvepuudujääk ei tohiks ületada 3% SKPst. Käesoleval aastal struktuurne eelarvepositsioon paraneb, kuid järgnevatel aastatel ei suuda Vabariigi Valitsus parandada struktuurse eelarvepositsiooni eesmärki. Aastaks 2026 ootame -2,0% suurust struktuurset eelarvepuudujääki.
- **Reitinguagentuur Fitch** kinnitas Eesti pikaajalise riigireitingu senisel kõrgel tasemel AA-, kuid alandas augustis 2022 reitingu väljavaate negatiivseks seoses sõjamõjude, kõrge inflatsiooni, valitsuse võlakoormuse kasvu ning eelarvepoliitika lõdvenemisega. Eesti reitingut ennast toetavad tugevad institutsioonid, kuulumine Euroopa Liitu ja euroalasse.
- **Reitinguagentuur Standard and Poor's (S&P)** kinnitas Eesti riigireitingu senisel kõrgel tasemel, aga alandas aprillis 2022 Putini sõjaga seotud mõjude tõttu reitingu väljavaate positiivse pealt taas stabiilseks. Agentuur kinnitas samas, et meie riigirahandus ja institutsionaalne raamistik on endiselt tugevatel alustel ning riigivõla tase madal. Eesti majandus on agentuuri hinnangul kriisis hästi vastu pidanud ja piirangud on olnud väiksemad võrreldes teiste Euroopa riikidega.
- **Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide** rakendamisel on hetkel kahe perioodi kokkulangemise aeg, mil tuleb ergutada lõppeva perioodi vahendite tulemuslikku investeerimist ning kiiresti käivitada uue perioodi meetmed.

- **Maksukoormus** kriisieelse 2019. aastaga (33,1% SKPst) võrreldes on kasvanud, ulatudes 2021. aastal 34,4%ni SKPst. Alates 2022. aastast hakkab maksukoormus alanema, jõudes 32,8%ni SKPst 2026. aastal.
- **Eelarvestamise protsessi toetavaid infosüsteeme** on arendatud eraldiseisvalt ja eri aegadel ning puudub ühtne ning terviklik tehniline lahendus toetamaks valitsemisalasid tegevuspõhise riigieelarve menetlemisel ja rakendamisel.
- **Lühi- ja pikaajaliste finantsriskide maandamisel** on olulise tähtsusega terviklik rahavoogude juhtimine. Oluline väljakutse on selgitustöö ja avaliku debati kvaliteedi parandamine optimaalsete reservide ning võla-reservide suhte teemal, kus levivad väärtõlgendused, mis võivad poliitika kujundamist ebasoovitavas suunas kallutada.
- Väljakutseks on **maksupoliitika ebastabiilsus ja salaturu vähendamine**. Ammendunud on võimalused nihutada maksukoormust tööjõult tarbimisele, kuna tarbimismaksude osakaal maksulaekumistes on Euroopa Liidu kõrgemaid ja see on väikese sissetulekuga inimestele liialt koormav. Probleemiks on varamaksude vähene osakaal maksulaekumistes.

3. Olulised tegevused

- **Riigieelarve seaduse muutmine**, sh riigieelarve planeerimise, täitmise, aruandluse ja hindamise põhimõtete, protsessi ja rollijaotuse täpsustamiseks. Koos riigieelarve seaduse muutmisega vaadatakse üle rakendusaktid ja juhised, mh eesmärgil, et igaüks neist reguleeriks vajalikul tasemel vajalikku osa protsessist, need ei dubleeriks üksteist, samas oleksid kõik osad kaetud.
- Arendatakse pidevalt **prognoosi- ja analüüsimetoodikaid**, et anda võimalikult teadmuspõhine, objektiivne ja täpne sisend valitsusele riigieelarve, riigieelarve strateegia ja stabiilsusprogrammi koostamiseks ning erinevate majanduspoliitiliste otsuste langetamiseks.
- **Luuakse keskne infotehnoloogiline lahendus, toetamaks riigieelarve protsesse**, st viiakse läbi põhjalik üleriigiline analüüs mõistmaks äriprotsesse ja -vajadusi ning arendatakse infotehnoloogiline lahendus, mis toetab seda võimalikult suurel määral.
- **Edendatakse investorsuhteid**, et aidata kaasa **riigi võlakirjade** õiglasemaks hinnastamiseks ning vähendamaks riski, et kriisiolukorras ei ole riigil võimalik vajalikus mahus ja mõistliku hinnaga võlga kaasata tagamaks riigi arvelduste kohase tegemise. Riigi arvelduste tõhusamaks korraldamiseks kaasajastatakse e-riigikassa infosüsteemi tehnilist platvormi.
- Kasvatatakse Maksu- ja Tolliameti **maksu- ja tolliriskide analüüsi võimekust**, mis toetab andmetel, teabel ja nende analüüsil põhinevaid otsuseid. Kiirelt muutuv majanduskeskkond ja Euroopa Liidu nõuded on kaasa toonud senisest kiirema analüüsvajaduse.
- Võrdse majanduskeskkonna ja ühiskonna kaitsmiseks kasvatatakse Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonna tehnilist ja IT-võimekust kriminaalmenetlusega seotud teabe töötlemiseks ja keeruliste peitkuritegude (rahvusvahelise salakaubanduse ja maksuritegude) varajaseks avastamiseks ja tõkestamiseks. Samuti tõstetakse uute **kriminaaltulu vormidega (krüptoraha) tegelemise võimekust** ja luuakse kõikide seadusandluses sätestatud jälitustoimingute iseseisva teostamise võimalus.

4. Programmi tegevused

Tegevuste kirjelduses kasutatud sümbolite tähendused: Väljakutsed; Uuringud ja analüüsid; Projektid; IT-arendused; Koolitused; Pidevad tegevused; Seadusloome

Meede 1. Eelarvepoliitika	
Tegevus 1.1. Eelarvepoliitika kujundamine	
Eesmärk:	Valitsuse tõhusad ja mõjusad eelarvepoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.

Möödik	2018	2019	2020	2021	2022	2026
					Sihttase	
Kehtiva aasta eelarve kulutasemetest kinnipidamine majandusprognoosi paranemisel eelarveaasta kestel	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Avatud, läbipaistva ja kaasava eelarvestamise indeks võrreldes OECD riikidega	28	-	-	-	24	-
Valitussektori nominaalne eelarvepositsioon SKPst, %	-0,6	0,1	-5,6	-2,4	-5,3	-2,2
Perioodi 2014-2020 struktuurivahendite kasutamine (osakaal kogumahust), %	32	-	57	70	86	100

Tegevused ja tulemus:
<p> Vastavalt riigieelarve seadusele koostatakse makromajandusprognoos ja rahandusprognoos igal aastal jooksva eelarveaasta ja sellele järgneva nelja aasta kohta. Makromajandusprognoosi ja rahandusprognoosi väliskeskonna eeldustena kasutatavad andmed ei tohi prognoosi kavandatud avaldamise ajaks olla vanemad kui kaks kuud.</p> <p> Majandus-, eelarve- ja maksupoliitiliste muudatuste mõjuanalüüside koostamine (sealhulgas eelnõude mõjuanalüüs), kehtivate poliitikate analüüs ja nendest tulenevad soovitused. Samuti nendeks tegevusteks vajalik majanduse ja riigi rahanduse seire.</p> <p> Teostatav uuring: „Maksukoormuse jaotuse analüüs ja maksuvaba tulu reformi analüüs“ (2022-2023).</p> <p> Teostatav uuring: „Suurte rahvusvaheliste ettevõtete miinimumtulumaksu analüüs“ (2022-2023).</p> <p> Analüüsime majanduse tsüklilise seisu alternatiivseid hindamismeetodeid ning võimalusi, et täiendada SKP lõhe arvutusmetoodikat struktuurse eelarvepositsiooni informeeritumaks hindamiseks (2022-23).</p>

Valitsussektori **eelarveriskide koondpildi metoodika** rakendamine valitsusasutuste koostöös (2022-23).

Riigieelarve baasseaduse muutmise, eesmärgiga luua võimalused avaliku sektori finantsjuhtimise terviklikuks ja kvaliteetseks toimimiseks.

Jätkatakse valitsemisalade toetamist **tegevuspõhise riigieelarve rakendamisel**, kuivõrd seos poliitika kujundamise, valitsemisalade juhtimise ja ressursside juhtimise vahel on osaliselt veel ebahühtlane.

2024. aasta lõpuks viiakse läbi **põhjalik riigi finantsjuhtimise infosüsteemide äriprotsesside analüüs**, mõistmaks kõikide riigieelarve protsessidega seotud osapoolte vajadusi, sh uuenenud riigieelarve seadusest tulenevaid, ning luuakse infotehnoloogiline lahendus, mis toetab neid võimalikult suurel määral. Lisaks arendatakse paralleelselt edasi eelarvestrateegia ja riigieelarve ning nende koostamise protsesse, sealhulgas jätkatakse eelarveprotsessi automatiseerimisega ning seostatakse omavahel paremini menetlusprotseduurid riigi tulemus- ja finantsjuhtimisega seotud infosüsteemidega. Jätkatakse riigi arendus- ja finantstötajate koolitusprogrammiga infosüsteemide kasutusoskuse suurendamiseks ja metoodiliste alusteadmiste täiendamiseks.

Riigi eelarvestrateegia, iga-aastase riigieelarve ja stabiilsusprogrammi koostamine ja elluviimise korraldamine selliselt, et see on kooskõlas strateegilise planeerimise raamistikuga ning toetab riigi eesmärkide saavutamist.

Rahandusministri ja valitsuse toetamine analüüside ja eelarve otsuste ettepanekute koostamisega, osaleme valitsemisalade horisontaalsete ja valdkondlike poliitikate kujundamises ning koordineerime **Euroopa Liidu ja teiste välisvahendite planeerimist**.

Tulemusaruandluse kaudu informatsiooni pakkumine viisil, mis tagab nii riigi tegevuste läbipaistvuse kui ka alusinfo otsuste tegemiseks. Hindamiste ja tõhustamiskavade koordineerimise kaudu otsustajatele ekspertiisi pakkumine paremate poliitikakujundamise otsuste tegemiseks ja kokkuvõtteks. Riigi majandusaasta koondaruande, igakuiste seirearuannete ja välistoetuste seirearuannete koostamine.

Koordineeritakse **Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide** ning **Taaste- ja vastupidavusrahastu** strateegiate tulemuselikkude elluviimist, vajadusel ajakohastamist ning seeläbi planeeritud vahendite maksimaalset kasutuselevõttu, et toetada erinevate poliitikavaldkondade arengueesmärkide ja -hüpete elluviimist.

Meede 1. Eelarvepoliitika

Tegevus 1.2 Riigi rahaasjade korraldamine ja järelevalve

Eesmärk:

Toimiv riigi rahavoo juhtimine, riigiarvelduste korraldamine ja välisvahendite sihtotstarbeline kasutamine.

Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2026
					Sihttase	
Audiitorite poolt leitud aastane kogu viga üldkogumis (hinnang auditeeritud valimi pinnalt), %,<	1	1	1	1,6	< 2	< 2
Vahendite olemasolu väljamaksete teostamiseks RM-i kontserni kuuluvatelt kontodelt (s.h toimiv raamistik)	-	-	-	-	JAH	JAH
E-riigikassa süsteemi vahendusel õigeaegselt teostatud väljamaksed (tehniline), %-des	-	-	-	-	100	100

Tegevused ja tulemus:

 Riigi rahavoo juhtimine (sealhulgas konsolideeritud rahavoo planeerimine, finantsvarade paigutamine, võlakohustuste kaasamine), mis tagab riigi vabade finantsvahendite efektiivsema kasutamise, kulude kokkuvõtte pankade teenustasudelt, portfellihooldusteenustelt ja laenuintressidelt ning arvelduste korraldamise e-riigikassa ja kontsernikontode kaudu. Väljamaksete õigeaegselt tegemiseks planeeritakse konsolideeritud rahavoogu, hoitakse riigikassa pangakontsernis piisavat likviidsusvaru (reservi) või võetakse vajadusel laenu.

Oluline on järgida nõudeid, mis valitsus on kehtestanud likviidsusreservi ja võlakohustuste võtmise miinimumtasemele (arvelduskrediidi, lühiajalise krediidilimiidi, laenulimiidi jmt lepingud). Võlakohustuste võtmise valmiduseks luuakse ligipääs kõikides õigusaktides nimetatud võlainstrumentide rakendamiseks (kehtestatakse vajalikud rakendamise aluseks olevad Rahandusministeeriumi käskkirjad, antakse volitused, sõlmitakse lepingud).

 E-riigikassa tehnilise platvormi uuendamine. Eesmärk on kaasajastada e-riigikassa tarkvararaamistik (sh arhitektuur), mis tagaks infosüsteemi turvalisuse ja häireteta töö kasvavatel koormustel.

 Laenude andmine või riigigarantiide väljastamine erandjuhtudel olukorras, kui pangad annavad laenu väga ebamõistlikel tingimustel või ei anna üldse. Laene ja riigigarantiisid antakse: 1) avalike ülesannete täitmiseks; 2) finantsasutusele või finantsasutuse kohustuste tagamiseks, et lahendada või ennetada likviidsus- või maksevõimega seotud raskusi või makse- ja arveldussüsteemides olulisi tõrkeid põhjustada võivat finantskriisi; 3) asutustele, kelle raha riik hoiab ja paigutab, või nende kohustuste tagamiseks; 4) äriühingule või äriühingu kohustuste tagamiseks, kui riigil on äriühingus enamusotsustusõigus ja kui see on vajalik riigi huvide tagamiseks sellises äriühingus osalemisel; 5) välisriigi, euroala või selle liikmesriigi finantsstabiilsuse tagamiseks.

 Välisvahendite auditeerimise eesmärk on anda kord aastas siseriiklikult ja doonoritele hinnang süsteemide toimivuse ja vahendite kasutamise sihipärasuse ning korrektsuse kohta. Auditeerimine koosneb kahest suunast: kulude auditeerimine statistilise valimi alusel ning toetuse andmise ja kontrolli eest vastutavate asutuste tegevuste auditeerimine. Kokkuleppeliselt on aktsepteeritavaks hinnanguliseks veamääraks aasta jooksul tehtud kulude kogumahust kuni 2%, mille ületamisel loetakse kontrollisüsteemi liiga nõrgaks.

Meede 2. Maksu- ja tollipoliitika kujundamine ja korraldamine

Tegevus 2.1. Maksu- ja tollipoliitika kujundamine

Eesmärk:	Valitsuse stabiilsed ja tasakaalus maksupoliitilised valikud pikaajaliste eesmärkide elluviimiseks.
-----------------	---

Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2026
					Sihttase	
Tarbimise efektiivne maksumäär, %	22,8	23,7	22,8	23,6	24	23,2
Tööjõu efektiivne maksumäär, %	32,5	32,2	32	33,2	34,3	34,2
Maksupoliitika stabiilsus (ennustatavus), %	0,7	-0,3	0,1	0,05	-0,2	0
Maksusoodustuste mõju maksutuludele (maksusoodustuste suhteline maht võrreldes riigieelarve maksutuludega), %	3,0	3,2	3,4	3,4	3,6	5,3
Eesti koht Tax Foundation mõttekoja rahvusvahelise maksualase konkurentsivõimelisuse indeksis, ≤	1	1	1	1	5	5
ELi maksualaste direktiivide ülevõtmisega seotud rikkumismenetluste arv	0	0	0	0	0	0

Tegevused ja tulemus:

 Maksu- ja tollipoliitika kujundamine hõlmab maksude, riigilõivude ja tollialast analüüsi, õigusloomet, nõustamist ning valdkonna poliitikate rakendamise koordineerimist. Lisaks maksude kogumise regulatsioonidele hõlmab tollipoliitika ka ühiskonnakaitselik aspekti, mis väljendub ohtlike ning keelatud kaupade sisse- ja väljaveo tõkestamises. Õiguskuulekale kliendile antakse nõu maksuasjades, hõlbustades tema maksu- ja tollialaseid protseduure ning kaitstes teda ebaausa maksukonkurentsi eest.

 Ausama konkurentsikeskkonna loomiseks seatakse e-kaubanduses tehingute vahendamise tegevatele veebiplatvormidele kohustus esitada maksuhaldurile platvormil toimuvate tehingute kohta andmeid, mis omakorda aitab kaasa **maksukuulekuse suurendamisele**.

 Oluliseks tegevuseks on **globaalse miinimummaksuga seonduvate küsimuste analüüs**, eesmärgiga aidata kaasa rahvusvahelise kahjuliku maksukonkurentsi vähendamisele, samal ajal tagades Eesti tulumaksusüsteemi ettevõtlust ja investeringuid soodustavate joonte säilimine.

 Maksuvaidlustes Euroopa Liidu kohtu praktika jälgimine ning siseriiklikus õiguses vastavate muudatuste tegemine vähendab rikkumismenetluste algatamise tõenäosust ja koos sellega riikliku maine kahju tekkimise ja täiendavate rahaliste kulutuste tegemise riske. Vältimaks rikkumismenetlusi analüüsime käibemaksusüsteemi ja vajadusel teeme ettepanekuid muudatusteks.

 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi määrade hoidmine praegusel tasemel koos põhjendatud ning analüüsitud juhtudel nende tõstmisega mitte enam kui 5% korruga, võttes arvesse ka tarbijahinnaindeksi muutust.

 Keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks muudatuste tegemine energiatoodete ja elektriaktsiisiga maksustamise süsteemis ning süsiniku piirimeetme rakendamine energiamahukate toodete impordi suhtes.

 Ringmajanduse osakaalu suurendamine ja jäätmekäitluse korrastamine seab pakendiringlusele senisest ambitsioonikamad eesmärgid. Nende saavutamiseks tuleb pakendiaktsiisiga maksustamine muuta efektiivseks, sihistatuks ja järelevalve seisukohast toimivaks või asendada pakendiaktsiis pakendi keskkonnatasuga.

 Soodsa majanduskeskkonna tagamiseks on vajalik hoida maksusüsteem enam stabiilsemana ja maksukoormus optimaalsena, arvestades seejuures Eesti kui sotsiaalse riigi kohustustega. Maksukoormuse jaotus peab olema majanduslikult mõistlik ja õiglane. Maksumäärade tõstmisele peaks eelistama maksusoodustuste piiramist ja viimasele juba kehtestatud maksude tõhusamat kokku kogumist.

Meede 2. Maksu- ja tollipoliitika kujundamine ja korraldamine

Tegevus 2.2 Maksu- ja tollikorraldus

Eesmärk:

Kogutud riigi maksutulud ja ebaausa majandustegevuse osakaalu vähenemine. Riigi maksutulud on kogutud ja ebaaus majandustegevus väheneb.

Mõõdik	2018	2019	2020	2021	2022	2026
					Sihttase	
Riigieelarves prognoositud maksutulude kokku kogumine (%),	100,4	101,3	104	102	100	100
Deklareerimata jäävate maksude osakaal laekunud maksudest (%), <	4,15	4,91	4,58	3,61 (prognoos)	5	5
Aruandeperioodi nõuete tasumise osakaal (%), >	98,77	99,39	98,92	99,36	98	98
Maksutahte indeks, >	65	66,5	68,4	69,6	66	66

Tegevused ja tulemus:

- **Eesti inimeste maksutahte suurendamine.** Kasvavate ootuste ja vähenevate ressursside tingimustes ennetustöö tegemine maksuhoiakute ja -käitumise mõjutamiseks. See võimaldab riigi tulude laekumist ja maksuaugu vähenemist ilma järelevalvelisi meetmeid kasutamata. 2022. aasta sügisel viiakse läbi Eesti elanike maksutahte uuringu, mille tulemustele toetutakse edaspidistes koolitus-, kommunikatsiooni- ja teavitustegevustes.
- **Lihtsad ja mugavad teenused.** Kiire tehnoloogia ja e-teenuste areng, nende kõrval ambitsioon pakkuda lihtsaid ja mugavaid teenuseid, seavad kõrged ootused teenuste kvaliteedile ja toimivusele. Maksu- ja Tolliamet on viimastel aastatel ellu viinud mitmeid edukaid IT-arendusi, kuid need nõuavad investeringuid, jätkuarendusi ja kompetentside arendamist, mis toetaksid teenuste ajakohasena ja kvaliteetsena hoidmist. Panustatakse nii riigiasutuste koostööprojektidesse (nt sündmusteenused, reaalmajandus, bürokraat), kui viiakse läbi arendusi Maksu- ja Tolliametile strateegiliselt olulistest teemades.

- Ettevalmistuste tegemine, et minna üle **andmepõhisele aruandlusele**, mis lähtub andmete ühekordse sisestamise põhimõttest.
- Maade korralisest hindamisest tuleneva **maamaksu tõusu kaitsemehhanismi**, e-kalkulaatori ja maamaksu infosüsteemi äriloogika muutusega seotud arenduse realiseerimine. Maamaks on sõltuv uutest maksumääradest ja maksustamishindadest, mille aluseks on 2022. aastal toimuv maade korraline hindamine (eelmine 2001).
- **Võrdse maksukonkurentsi ja ühiskonnakaitse tagamine**. Maksuauk näitab üldjoontes langevat trendi ja varasemad järelevalve tegevused on avaldanud selget mõju. Ümbrikupalga vastu võitlemisega tegelemine, mis on suuremaid väljakutseid, kuid liigub trendina paranevas suunas. Järelevalveliste eesmärkide täitmiseks isikupõhise riskijuhtimise arendamine, mis võimaldab tegevusi täpsemalt sihtida lähtuvalt isikute riskitasemest.
- Lõpujärgus on **menetluskeskkonna** ehk **uue IT-süsteemi arendus**, mis muudab ameti järelevalvelised tegevused efektiivsemaks ja ühtlasemaks ning toetab üleminekut isikupõhisele riskijuhtimisele.
- Eriti suuri väljakutseid pakub **rahvusvaheline maksukeskkond ja piiriülene kaubandus**. Maksupettuste vähendamine ja maksuvõlgade mõjutamine läbi kvaliteetse väärteo- ja haldusmenetluse. Järelevalveliste eesmärkide saavutamisel tähelepanu pööramine kriminaalmenetluse ja jälitusvõimekuse valdkonnale, et tagada senine püsiv tõendite leidmise, fikseerimise ja vormistamise võimekus.
- Tegelemine **EL ühtse käibemaksu süsteemi** (OSS) jätkuvaks rakendamiseks vajalike parandustega, et tagada üle-euroopaline e-kaubanduse ja teenuste käibemaksu erikorra (OSS/IOSS) infovahetus liikmesriikide vahel. Selle eesmärk on rakendada uut lahendust käibemaksupettuse vastu võitlemisel e-kaubanduses ning arendada välja Nõukogu direktiiviga reguleeritud lahendus.
- Ettevalmistuste tegemine makseteenusepakkujate edastatud andmete analüüsiks (CESOP projekt), **e-kaubandusest tuleneva maksukahju** vähendamiseks.
- **Tolliprotseduuride tõhusa järelevalve korraldamine ja tollipiiri kaitsmine**, et tõkestada pettuseid ja vähendada salaturu (sh salasigarettide) osakaalu ning tagada Venemaa agressiooni tõttu kehtestatud sanktsioonide rakendamine. Selleks on oluline hoida kõikide piiripunktide tollikontrolli töös kasutatav tehnika tänapäevaseks (mh röntgenid), mis looks suutlikkuse üle vaadata üha suurenevaid kaubavoogusid lühema ajakuluga ning seeläbi hoida piiril kontrollifooni vajalikul tasemel. Venemaa agressioon Ukraina vastu on tõstnud kordades tolliformaalsuste ajalist kestvust, kuna võrreldes varasemaga on oluliselt tähtsamaks muutunud just julgeolekuaspekt.
- **E-tolli infosüsteemide uuendamisega jätkamine ja alustamine**, mis kestab 2025. aastani. Tolliprotseduuride sh eTolli süsteemide (riskianalüüsid, import, eksport, transiit) täiendamine panustab sanktsioonide edukasse rakendamisse ja heidutushoiakute tõhustamisse ning parandab julgeoleku koosvõimet Eestis, Balti riikides ja EU üleselt.

! Lisaks välja toodud valdkondadele korrastatakse **MTA andmehaldust ja kasvatatakse analüüsivõimekust (MTA andmeladu)**. MTA ülese analüüsi ning riski kriteeriumite (KM, FIDEK, eTOLL) andmetöötlusvõimaluste (SAS) jätku tagamine.

! **Tehisintellekti strateegia väljatöötamine**, mis toetaks asutuse võimekust tehisintellekti ja digilahendustega seotud reforme kavandada, arendada ja rakendada.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Riigi rahanduse programmi eesmärgi saavutamise eest vastutab Rahandusministeerium, kelle peamiseks koostööpartneriteks programmi eesmärgi saavutamisel ja sekkumiste kavandamisel on Eesti Pank, Euroopa Komisjon, Rahvusvaheline Valuutafond (IMF), Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töandjate Keskkliit, mitmed eriala- ja huviliidud ning teised valitsusasutused.

Riigi rahanduse programmi juhib eelarvepoliitika asekanstler. Programmijuhi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine.

Eelarvepoliitika meetme rakendamist ja seiret koordineerib eelarvepoliitika asekanstler, maksu- ja tollipoliitika meetme rakendamist ja seiret koordineerib finants- ja maksupoliitika asekanstler.

Programmi tulemuste seire toimub vastavalt Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrusele „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“. Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks valdkonna „Tõhus riik“ tulemusaruandesse.